មេរោគគ្រុនផ្តាសាយ

ប្រការសំខាន់ៗស្តីអំពីជម្ងឺ គ្រុនផ្តាសាយ និងថ្នាំបង្ការគ្រុនផ្តាសាយ

តើជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយជាអ្វី?

គ្រុនផ្តាសាយគឺជាជម្ងឺផ្លូវដង្ហើមដែលឆ្លង បង្កឡើងដោយមេរោគគ្រុនផ្តាសាយ ។ មេរោគនេះអាចបង្កអោយមានជម្ងឺធម្មតា ឬធ្ងន់ធ្ងរបាន ហើយជួនកាលអាចអោយបាត់បង់ជីវិតទៀតផង។ មនុស្សខ្លះដូចជាមនុស្សចាស់ កុមារ និងអ្នកមានស្ថានភាពសុខភាព ជាក់លាក់មួយចំនួនអាចមានហានិភ័យខ្លាំងទៅនឹង ផលវិបាកនៃជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយធ្ងន់ធ្ងរ ។

រោគសញ្ញានៃជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ

រោគសញ្ញានៃគ្រុនផ្តាសាយរួមមាន:

- គ្រុនក្តៅ • ឈឺក្បាល • ឈឺសាច់ដុំ • អស់កម្លាំងខ្លាំង • ក្អកស្ងួត • ឈឺក • ហៀរសំបោរ ឬតឹងច្រមុះ
- រោគសញ្ញាឈឺក្រពះ ដូចជា ចង្អោរ ក្អួត និងរាគជាដើម ក៏អាចកើតមានឡើងដែរ ប៉ុន្តែច្រើនកើតមានឡើងចំពោះកុមារ ។

ផលវិបាកនៃជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ

ផលវិបាកនៃជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយអាចរួមមានដូចជា រលាកសួតបណ្តាលមកពីបាក់តេរី ខ្សោះជាតិទឹកព្រមទាំង ធ្វើអោយស្ថានភាពជំងឺរ៉ាំរ៉ៃ ធ្ងន់ធ្ងរឡើងដូចជា ជំងឺគាំងបេះដូង ហឺត ឬទឹកនោមផ្អែម។ កុមារអាចមានបញ្ហារលាករន្ធឆ្អឹងច្រមុះ និងការឆ្លងរោគក្នុងត្រចៀក ជាដើម ។

របៀបឆ្លងនៃជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ

មេរោគគ្រុនផ្តាសាយឆ្លងដោយសារតំណក់ទឹកតូចៗតាមផ្លូវដង្ហើមបណ្តាលមកពីក្អក និងកណ្តាស់ជាដើម ។ តាមធម្មតា តំណក់ទឹកតូចៗទាំងនេះឆ្លងពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ ប៉ុន្តែជួនកាលមនុស្សអាចឆ្លងមេរោគ ដោយការប៉ះពាល់អ្វីមួយដែលមានជាប់មេរោគគ្រុនផ្តាសាយ រួចហើយទៅប៉ះពាល់មាត់ ឬច្រមុះរបស់ខ្លួន ។ មនុស្សពេញវ័យមានសុខភាពល្អ ភាគច្រើន អាចចម្លងទៅអ្នកផ្សេងទៀត តាំងពីថ្ងៃទីមួយ មុនចាប់ផ្តើមឃើញមានរោគសញ្ញា រហូតដល់5ថ្ងៃក្រោយពេលធ្លាក់ខ្លួនឈឺ ។ មានន័យថា យើងអាចចម្លងជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតតាំងពីមុនយើងដឹងថា យើងមានជម្ងឺ និងពេលដែលយើងដឹងថា ខ្លួនមានជម្ងឺផងដែរ ។

ការបង្ការជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ: ទទួលថ្នាំបង្ការ

មធ្យោបាយដ៏ល្អតែមួយគត់ដើម្បី បង្ការជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ គឺត្រូវទទួលថ្នាំបង្ការគ្រុនផ្តាសាយរៀងរាល់ឆ្នាំ រវាងខែតុលា និងខែធ្នូ។ ថ្នាំបង្ការមានពីរប្រភេទ:

- "ការចាក់ថ្នាំបង្ការ" - ថ្នាំបង្ការដែលធ្វើអោយអសកម្ម Inactivated Vaccine (មានមេរោគដែលត្រូវបានសំលាប់) ដោយចាក់នឹងម្ជុល។ ការចាក់ថ្នាំបង្ការនេះ ត្រូវបានទទួលការយល់ព្រម អោយប្រើប្រាស់ចំពោះមនុស្សដែលមានអាយុលើសពី 6ខែឡើងទៅ រួមទាំងមនុស្សមានសុខភាពល្អ និងមនុស្សដែលមានស្ថានភាពសុខភាពរ៉ាំរ៉ៃផងដែរ។
- ថ្នាំបង្ការជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយបាញ់ដាក់ ច្រមុះ ជាថ្នាំបង្ការម៉្យាង ធ្វើពីមេរោគគ្រុនផ្តាសាយដែលនៅរស់តែខ្សោយ ដែលមិនបង្កអោយមានជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ (ជួនកាលគេហៅថា LAIV ជាពាក្យបំព្រួញថា Live

Attenuated Influenza Vaccine - ថ្នាំបង្ការជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយចុះខ្សោយនៅមានជីវិត) ។ LAIV ត្រូវបានអនុញ្ញាតអោយប្រើប្រាស់ចំពោះមនុស្សដែលមានសុខភាពល្អ ចាប់ពីអាយុ05ឆ្នាំ ដល់ 49ឆ្នាំ ដែលពុំមានផ្ទៃពោះ។

ប្រហែលពីរសប្តាហ៍ក្រោយពីទទួលថ្នាំបង្ការ អង្គបដិបក្ខ ក៏កកើតឡើង ការពារប្រឆាំងនឹងការឆ្លងនៃមេរោគគ្រុនផ្តាសាយ។ សូមកត់សំគាល់ថា ថ្នាំបង្ការគ្រុនផ្តាសាយមិនអាចការពារទប់ទល់នឹងជម្ងឺ ដែលមានលក្ខណៈដូចជាគ្រុនផ្តាសាយដែលបង្កឡើងដោយ មេរោគផ្សេងៗទៀតបានឡើយ។

ការព្យាបាលជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ

ជាទូទៅ សំរាប់មនុស្សពេញវ័យដែលមានសុខភាពល្អ ពុំចាំបាច់មានការព្យាបាល បែបវេជ្ជសាស្ត្រណាពិតប្រាកដទេ។ ជាធម្មតា ការសំរាកផឹកទឹកអោយបានច្រើន និងការព្យាបាលរោគសញ្ញា និងផលវិបាកនៃជំងឺ គឺជារបៀបទូទៅនៃការព្យាបាល។

ក្រៅពីនេះ បច្ចុប្បន្ននេះ មានឱសថប្រឆាំងនឹងមេរោគបួនប្រភេទផ្សេងៗគ្នា ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ទោះបីមានថ្នាំ Amantadine និង Rimantadine ដែលមានតម្លៃថោក និងងាយរកបានក៏ដោយក៏មានប្រភេទមេរោគគ្រុនផ្តាសាយមួយចំនួន បានស៊ាំនឹងថ្នាំប្រភេទ នេះទៅហើយ។ ចំណែកថ្នាំ Oseltamavir (Tamiflu®) និង Zanamavir (Relenza®) មេរោគពុំសូវធន់បានមែន ប៉ុន្តែវាមានតម្លៃខ្ពស់ ហើយពិបាករកជាងថ្នាំចាស់ៗ។

ពត៌មានលំអិតអំពីមេរោគគ្រុនផ្តាសាយ

ប្រភេទមេរោគគ្រុនផ្តាសាយ "ABC"

មេរោគគ្រុនផ្តាសាយ គឺជាមេរោគដែលមានច្រវាក់ ARN ទោលដែលស្ថិតក្នុងអំបូរមេរោគ Orthomyxoviridae។ មេរោគគ្រុនផ្តាសាយទាំងអស់ត្រូវបានបែងចែកជាបីប្រភេទ គឺ A B និង C អាស្រ័យទៅតាមរចនាសម្ព័ន្ធនៃមេរោគ។ មេរោគប្រភេទ A ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការឆ្លង រាតត្បាតជាសកលដែលនាំអោយគ្រោះថ្នាក់បាត់បង់ជីវិតបាន ចំណែកប្រភេទ B បណ្តាលអោយមានការឆ្លងរាលដាលជម្ងឺតាមតំបន់ដែលមានទ្រង់ទ្រាយតូចជាង។ មេរោគប្រភេទ C មានរោគសញ្ញាមិនសូវធ្ងន់ធ្ងរទេ ហើយពុំសូវកើតមាន ហើយមានភាពហ្នឹងជាងប្រភេទផ្សេងទៀត ។ គ្រុនផ្តាសាយប្រភេទ B និង C ធម្មតាតែងឃើញកើតមាន ចំពោះតែមនុស្សប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែចំណែកប្រភេទ A វិញ អាចកើតមានលើទាំងមនុស្ស ទាំងសត្វ រួមទាំងសត្វស្លាប (បក្សាបក្សី) ជ្រូក សេះ ត្រីបាឡែន និងឆ្មាទឹកជាដើម។ គ្រុនផ្តាសាយប្រភេទ A បែងចែកជាអនុប្រភេទផ្សេងៗទៀត ផ្អែកទៅតាមលក្ខណៈអង់ទីហ្សែននៃ glycoproteins ផ្ទៃខាងក្រៅរបស់វា:

- Hemagglutinin (HA)- គឺជាប្រូតេអ៊ីនធំៗ ដែលគ្រប់គ្រងសមត្ថភាព របស់មេរោគដើម្បីចងភ្ជាប់ទៅនឹងចុងសរសៃប្រសាទអាស៊ីដស្យាលីក ដែលទទួលអារម្មណ៍ (sialic acid receptors) នៅលើភ្នាសកោសិកា។

- ប្រសាទរោគ (Neuraminidase-NA)- គឺជាប្រូតេអ៊ីនតូចៗ ដែលគ្រប់គ្រងការបញ្ចេញមេរោគដែល បង្កើតបានថ្មីពីកោសិកា ដោយផ្តាច់ចុងសរសៃប្រសាទអាស៊ីដស្យាលីក ដែលទទួលអារម្មណ៍ (sialic acid receptors)។

មានអនុប្រភេទ HA សំខាន់ៗចំនួនដប់ប្រាំ (ពី H1 ដល់ H15) និង NA ចំនួនប្រាំបួនអនុប្រភេទទៀត (ពី N1 ដល់ N9) ប៉ុន្តែវា អាចចងភ្ជាប់គ្នាបង្កើតបានជាអនុប្រភេទមេរោគមួយចំនួនទៀត ដែលជាធម្មតា អនុប្រភេទខ្លះស្ថិតក្នុងអំបូរតែមួយ។ ឧទាហរណ៍: មេរោគអនុប្រភេទ H1N1 H1N2 និង H1N3 ជាធម្មតា បង្កជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយតែចំពោះមនុស្សប៉ុណ្ណោះ ចំណែកមេរោគប្រភេទ H7N7 និង H3N8 បង្កជម្ងឺចំពោះ សត្វសេះ។ យ៉ាងហោចមានជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយចំនួន15អនុប្រភេទដែលបង្កជម្ងឺចំពោះបក្សាបក្សី ហើយ ប្រភេទដែលរាលដាលលឿនបំផុតនោះ គឺ H5N1។ រហូតមកដល់ពេលថ្មីៗនេះ អនុប្រភេទមេរោគដែល កើតចំពោះបក្សីពុំសូវឃើញមានចំពោះមនុស្ស ឬសត្វ ក្រៅពីជ្រូកឡើយ។

កាយវិភាគសាស្ត្រនៃមេរោគគ្រុនផ្តាសាយ

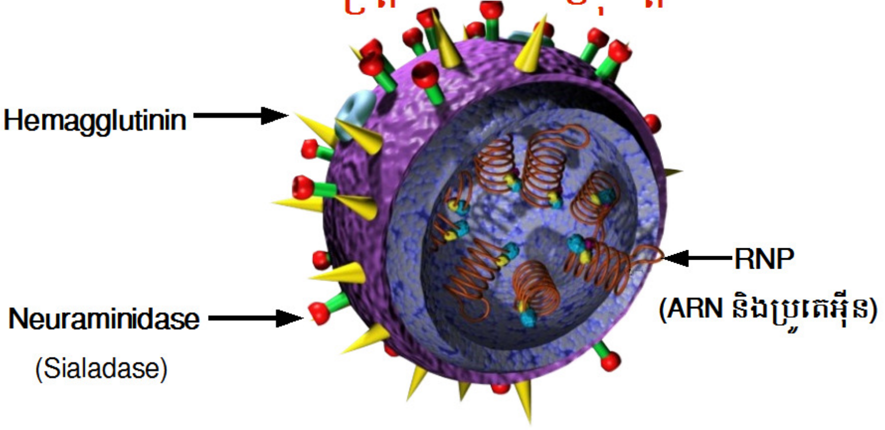

អនុប្រភេទ	H1	H2	H3	H4	H5	H6	H7	H8	H9	H10-15
មនុស្ស	•	•	•		•		•		•	
បក្សី	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ជ្រូក	•		•							
សេះ			•				•			

មេរោគគ្រុនផ្តាសាយប្រភេទ A អាចបែងចែកជាប្រភេទតូចៗជាច្រើនទៀត ដែល តែងតែវិវឌ្ឍប្រែប្រួលជានិច្ច។ ហើយដោយសារវាមានសមត្ថភាពផ្លាស់ប្តូរលក្ខណៈពន្ធុកម្ម ព្រមទាំងអាចប្តូរហ្សែនជាមួយមេរោគផ្សេងដោយឥតរើសមុខ ដូច្នេះហើយបានជាធ្វើ អោយមេរោគប្រភេទនេះមានលក្ខណៈមិនអាចទស្សន៍ទាយទុកជាមុន ព្រមទាំងអាចបង្ក គ្រោះថ្នាក់ដល់អាយុជីវិតទៀតផង។

អនុប្រភេទ	ប្រភេទ/សណ្ឋាន	ប្រភេទសត្វ/មនុស្ស ដែលឆ្លងរោគ
H1N1	PR/8/34	មនុស្ស
	SW1a/15/30	ជ្រូក

ការវិវឌ្ឍនៅក្នុងមេរោគគ្រុនផ្តាសាយ: ការប្រែប្រួលយឺតៗ និងការប្រែប្រួលលឿននៃអង់ទីហ្សែន

គ្រប់ភាវៈមានជីវិតទាំងអស់សុទ្ធតែមានការផ្លាស់ប្តូរ ប៉ុន្តែមេរោគគ្រុនផ្តាសាយប្រភេទ A ផ្លាស់ប្តូរឆាប់រហ័សជាប់ជានិច្ច ហើយជួនកាលបង្កមហាវិនាសកម្មទៀតផង។ ការផ្លាស់ប្តូរនេះមានពីររបៀប:

- **ការប្រែប្រួលយឺតៗនៃអង់ទីហ្សែន** (Antigenic drift)- នេះជាការក្លែងខ្លួនតូចៗ ជាប់ជាប្រចាំ នៅក្នុងពត៌មានហ្សែននៃមេរោគ។ ដោយសារមេរោគមិនមានលទ្ធភាពអាចជួសជុលការខូចខាតផ្នែកហ្សែន ដែលកើតមានឡើងនៅពេលវាបន្តពូជនោះ មានប្រភេទមេរោគតូចថ្មីៗមកជំនួសមេរោគចាស់ៗជាប្រចាំ។ នៅពេលយើងមានប្រភេទមេរោគតូចៗនៃជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ យើងក៏បង្កបានជាអង្គបដិបក្ខទប់ទល់នឹង មេរោគនោះប៉ុន្តែអង្គបដិបក្ខទាំងនោះមិនអាចការពារខ្លួនយើងពីមេរោគប្រភេទថ្មីបានឡើយ។ ដូចគ្នានេះដែរ ថ្នាំការពារដែលយើងបានទទួលពីរដូវកន្លងទៅមិនអាចការពារពីមេរោគនៅឆ្នាំនេះបានឡើយ។
- **ការផ្លាស់ប្តូរលឿននៃអង់ទីហ្សែន** (Antigenic shift)- ការណ៍នេះកើតឡើងនៅពេលគ្រុនផ្តាសាយប្រភេទ A បង្កបានជាអនុប្រភេទមកពីប្រភេទផ្សេងៗគ្នា ឧទាហរណ៍ដូចជាមកពីបក្សី និងមនុស្ស ការប្តូរ និងការរួមបញ្ចូលហ្សែនជាដើម ។ ការបង្កាត់ពូជប្រភេទសត្វថ្មីនេះ ត្រូវបានសំរួលដោយ ហ្សេណូម (genome) ដោយចែកជា 08ផ្នែករបស់ជម្ងឺគ្រុនផ្តាសាយ។ លទ្ធផលនៃការបង្កាត់នេះបានជា ប្រភេទមេរោគថ្មីបានមកពីមេរោគជាមេបាណាមួយ។ ដោយសារពុំមានភាពស៊ាំធម្មជាតិណាមួយទប់ទល់នឹងប្រភេទមេរោគទាំងនេះ នោះវាអាចរាលដាលបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស បង្កអោយមានជម្ងឺរីករាលដាល និងការស្លាប់។ ប្រសិនបើអនុប្រភេទដើមនៃគ្រុនផ្តាសាយ ជាមេរោគគ្រុនផ្តាសាយនៅក្នុងខ្លួនមនុស្សនោះ មេរោគថ្មីមានលទ្ធភាពអាចចម្លងពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតយ៉ាងងាយស្រួល ហើយអាចក្លាយជាជំងឺឆ្លងរីករាលដាលពេញពិភពលោកបានទៀតផង។

គេបានគិតថា ការផ្លាស់ប្តូរនៃអង់ទីហ្សែន ជាធម្មតាកើតឡើងពីមនុស្សដែលរស់នៅជិតកន្លែងចិញ្ចឹមបសុបក្សីនិង ជ្រូក ។ ដោយសារជ្រូកងាយនឹងឆ្លងទាំងមេរោគបក្សី និង ទាំងមេរោគថនិកសត្វនោះរួម ទាំងប្រភេទមេរោគនៅក្នុងខ្លួនមនុស្សផងដែរនោះ ជ្រូកអាចជា "កន្លែងបង្កាត់មេរោគ" សំរាប់ ច្របល់សមាសធាតុហ្សែនពីមនុស្ស និង មេរោគបក្សី នាំអោយកើតមានជាមេរោគអនុប្រភេទថ្មីហើយចម្លែក ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តាមព្រឹត្តិការណ៍ថ្មីៗនេះ បានរកឃើញយន្តការទីពីរដែលអាចកើតមានឡើងបាន ។ ភស្តុតាង បង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់មានអនុប្រភេទមេរោគគ្រុនផ្តាសាយបក្សីចំនួន15 កំពុងតែឆ្លងរាលដាលក្នុងចំណោមបក្សីហើយមនុស្សផ្ទាល់ក៏អាចជា "កន្លែងបង្កាត់មេរោគ" ផងដែរ ។

ការប្រែប្រួលយឺតៗនៃអង់ទីហ្សែន

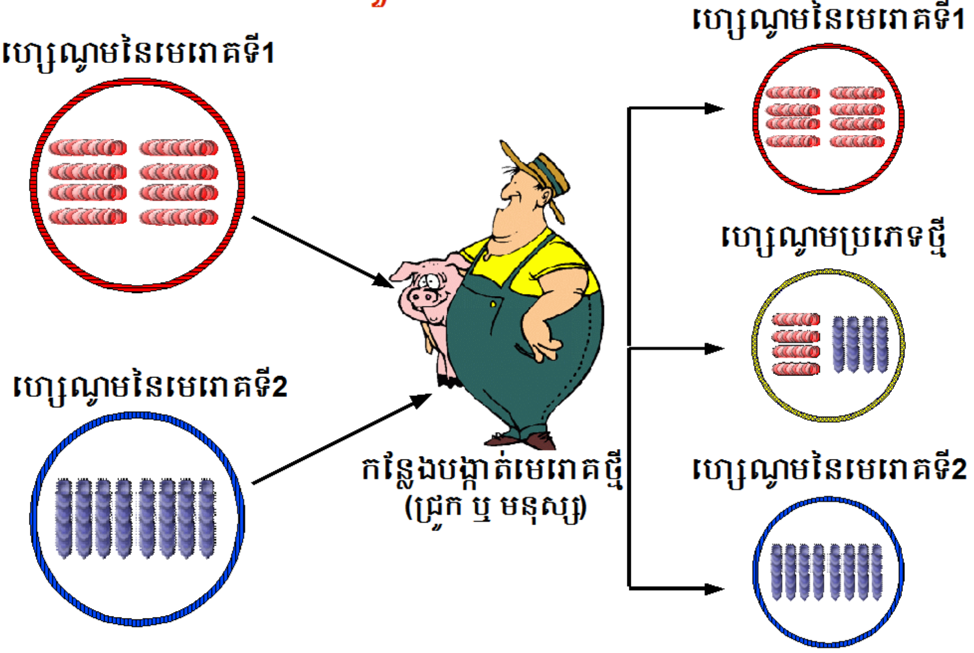

–ធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពនៅ ថ្ងៃទី30 ខែធ្នូ ឆ្នាំ2005